

Remissyttrande av Promemoria Covid-19 lag

Diarienummer: S2020/09214

Svensk Handel, som är handelsföretagens intresseorganisation och företrädar 9 000 små, medelstora och stora företag med nära 300 000 medarbetare, vill med anledning av remissen anföra följande:

Lägesbeskrivning i handeln under 2020

Sedan i våras har Sverige levt och anpassat sig efter den rådande pandemin. Det globala viruset som först framstod som något främmande har påverkat hela samhället och så även handeln. Inledningsvis drabbades handeln hårt av drastiskt minskade besöksflöden i stadskärnor, köpcentrum och i butiker. Detta ledde till minskad försäljning som efter flera tuffa veckor resulterade i ett ökat antal konkurser. Som en direkt effekt av beskedet den 11 mars 2020 kunde vi bland våra medlemsföretag notera omsättningsminskningar med upp till 50 procent inom sko- och klädhandeln. För gränshandeln innebar senare Norges gränstängning en närmast total nedstängning med omsättningsminskning med nära 100 procent. Nya regler och restriktioner, samt lättnader, har presenterats om vartannat vilket har resulterat i en osäkerhet för företagen och stora ekonomiska förluster.

Vanligtvis anställer handeln 130 000 personer varje år och många unga och utlandsfödda får sitt första arbete inom handelssektorn. 2020 har istället präglats av uppsägningar och permitteringar. I dagsläget har nära 110 000 personer som är anställda inom handeln varit omfattade av korttidspermitteringar. Detta motsvarar en femtedel av alla anställda inom handeln.

Bilden för handeln 2020 är givetvis inte ensidig. E-handeln och delar av dagligvaruhandeln har gått bra under pandemin och många handlare har presenterat kreativa lösningar, inte minst för att minska smittspridningen i samhället.

Den svenska handeln är beroende av ett återöppnande av våra samhällen för att överleva och därmed fortsättningsvis kunna vara den centrala aktör man är i att bidra till sysselsättning, skatteintäkter och levande städer. Detta är särskilt viktigt för nyanlända och ungdomar som står inför en ökande arbetslöshet.

Svensk Handel kommer även fortsättningsvis arbeta tillsammans med Folkhälsomyndigheten och regeringen och dess samarbetspartier för att möjliggöra ett ansvarsfullt och säkert återöppnande av samhället. Vi kan inte nog poängtera vikten av att regeringen parallellt med den föreslagna lagen arbetar aktivt med att Sverige får tillgång och startar vaccineringen mot covid-19. Handeln, genom apotekens infrastruktur och tillgång till farmaceuter, står redo att underlätta i vaccineringsprocessen med lokaler, kompetenser och distributionsnät samt andra liknande tillgångar.

Covid-19 lag

Allmänna synpunkter

Behovet att begränsa smittspridningen kan inte nog understrykas. Under årets pandemins gång har det blivit tydligt att regeringen och myndigheter saknat nödvändiga lagstiftningsverktyg för att på ett effektivt sätt kunna hantera rådande pandemi. Svensk Handel välkomnar därför den föreslagna tillfälliga lagen om särskilda begränsningar för att förhindra spridningen av sjukdomen Covid-19, dock med synpunkter och förslag på tillägg och ändringar.

Den tillfälliga Covid-19 lagen, syftar till att möjliggöra för det allmänna att med stöd i lagen kunna vidta åtgärder för att minska trängsel eller på annat sätt förhindra smittspridningen. Lagen kan konstateras vara ett viktigt rättsligt instrument för att effektivt avvärja en värre situation i Sverige.

Presenterade åtgärder har hittills enbart genomförts med stöd av Ordningslagen (1993:1617). Svensk Handel anser att en allmän pandemilag ökar förutsägbarheten för åtgärder och möjliggör en likvärdig tillämpning gentemot verksamheter och platser i samhället.

Det är av högsta vikt att eventuella inskränkningar är ändamålsenliga, proportionerliga och att inskränkningarna minimeras så snart smittskyddsläget förbättrats. Ett löpande revideringsarbete av inskränkningar och åtgärdsförslag bör ske för att möjliggöra ett säkert men så öppet samhälle som möjligt.

Ytterligare behov av att motverka trängsel

Svensk Handel ställer sig positiva till att den tillfälliga lagen fokuserar på att det finns vidare behov att motverka trängsel. Det är konstaterat att Covid-19 framförallt sprids vid nära kontakter genom så kallad droppsmitta. Promemorian konstaterar att det i smittskyddslagen (2004:168) i huvudsak fokuseras på enskilda som blivit smittade eller misstänkts ha blivit smittade av en sjukdom.

Vidare konstateras att detta medför svårigheter att på ett effektivt och förebyggande sätt hantera verksamheter och platser där särskilt stora risker för smittspridning kan förekomma. Det handlar framförallt om platser där människor kommer i nära kontakt med varandra under en längre tid.

I promemorian konstateras det att det är trängsel som ökar risken för smittspridning och inte vissa specifika platser. I de fall inskränkningar kommer tillämpas bör därför, i enlighet med ändamålsprincipen, trängsel kunna bevisas och inskränkningarna följaktligen bidra till minskad risk för smittspridning. Detta är särskilt viktigt eftersom såväl tiden personerna vistas i miljön och avstånden har en avgörande effekt på huruvida det faktiskt finns risk för smittspridning eller inte.

Svensk Handel ställer sig därför tveksamma till att det i promemorian görs en jämförelse av köpcentrum med publikarrangemang, kollektivtrafik och fester. Detta eftersom en person i genomsnitt vistas i ett köpcentrum under en betydligt kortare tid och under denna tid ofta är i rörelse. Med andra ord uppstår det mycket sällan varaktig kontakt mellan individer i köpcentrummiljöer. Handeln har, tillsammans med fastighetsägare, aktivt arbetat med att vidta lämpliga åtgärder så som att minska antalet sittplatser och ytor för allmänt umgänge. Detta medför en signifikant skillnad från publikarrangemang, kollektivtrafik och fester då enskilda i dessa miljöer sitter ner, i närhet till andra, under en längre tid. För att reglerna ska vara rättssäkra och att regeringen bibehåller en trovärdighet bör inskränkningar enbart göras mot platser där trängseln faktiskt innebär en risk för smittspridningen. Enligt promemorian är detta vetenskapligt konstaterat på platser där människor vistas i närheten av varandra samt under en längre tid.

Rättssäkerhet, transparens och proportionalitet

För att den tillfälliga lagen ska anses motiverad krävs rättssäkerhet, proportionalitet och transparens gentemot berörda parter.

Bland syftena till den tillfälliga lagen nämns vikten av att skapa *förutsägbarhet* för verksamheter för vilka åtgärder kan komma att bli aktuella. Att kunna förutse hur en regel ska komma att tillämpas är ett rättssäkerhetskrav. I promemorian konstateras att lagen samtidigt som den är förutsägbar måste vara flexibel och att det därför inte är lämpligt att uttömmande presentera vilka åtgärder som kan bli aktuella. Svensk Handel vidhåller vikten av förutsägbarhet och delar regeringens åsikt om att uttömmande regler inte är lämpligt i denna ovissa situation. Däremot är vi av åsikten att

förutsägbarhet kan uppnås genom andra verktyg. Det bör exempelvis, i samband med inskränkningar enligt 8-12 §§, vara krav att en dialog förs med branschföreträdare innan en inskränkning träder i kraft. Detta möjliggör förberedelser för berörda verksamheter och möjligheten att vidta lämpliga åtgärder. Samma krav om dialog bör gälla för länsstyrelserna innan inskränkningar sker riktat mot enskilda verksamheter enligt 17 §.

Transparens krävs för att rättsregler ska anses rättssäkra. Svensk Handel anser att den tillfälliga Covid-19 lagen måste användas restriktivt. Det bör exempelvis föreligga krav på att kunna visa att en inskränkning är motiverad, för att transparens ska anses uppnådd. En inskränkning enligt lagen får inte ske godtyckligt, dvs att inskränkningar riktas mot vissa specifika platser och verksamheter. Åtgärderna ska enbart riktas mot platser med bevisad smittspridning på grund av trängsel. Vidare anser Svensk Handel att det är centralt att lagen utformas på ett sådant sätt att åtgärderna faktiskt blir träffsäkra och inte hindrar verksamheter i onödan.

Ett ytterligare rättssäkerhetskrav är *proportionalitet*. Befogenheterna i den tillfälliga Covid-19 lagen innebär stora inskränkningar i näringsfriheten och i rörelsefriheten. Åtgärderna ska därför bara tillämpas i de fall det inte finns andra mindre ingripande inskränkningar. I promemorian konstateras att många verksamheter kan bedrivas på ett ur smittskyddssynpunkt säkert sätt. Svensk Handel har arbetat aktivt för att verksamhetsutövarna ska ta sitt ansvar och att de vidtar lämpliga åtgärder för att minska behovet av tvingande regler. Exempelvis bör det föreligga krav på att kunna visa i ett proportionalitetstest att nyttan av åtgärden att minska smittspridningen överväger intresset att få hålla verksamheter öppna.

Mot bakgrund av de konstateranden som görs i promemorian anser Svensk Handel att det krävs en ingående konsekvensanalys *innan* en eventuell inskränkning presenteras. För att skapa förutsägbarhet och transparens bör konsekvensanalysen redogöra för likvärdiga parametrar i besluten, så som konstaterad smittspridning i en viss verksamhet eller på en viss plats. Med andra ord bör det föreligga ett krav att kunna påvisa den faktiska nyttan med inskränkningen i relation till att bibehålla arbetstillfällen, skatteintäkter och konsumenters möjlighet att göra nödvändiga inköp.

Var och ens ansvar att förebygga smittspridningen - 4-5 §§

Vidare konstateras det i promemorian att var och en har ett ansvar

att genom försiktighetsåtgärder och uppmärksamhet medverka till att förhindra smittspridning av covid-19. Detta gäller såväl enskilda medborgare som verksamheter. Promemorian framhåller vikten av det enskilda ansvaret, och att individers agerande har en stor påverkan på hur effektivt arbetet blir för att minska smittspridningen. Under året har vi sett hur regeringens och Folkhälsomyndighetens uttalanden fått enorm påverkan på individers beteenden. Uttalanden får så kallad normerande effekt. Det är mot bakgrund av detta oerhört viktigt att regeringen och utsedda myndigheter enbart uttalar sig och presenterar åtgärder som faktiskt har vetenskapligt stöd och anses begränsa smittspridningen. Svensk Handel har under året noterat att uttalanden om handeln i allmänhet har figurerat både i allmänna råd och vid presskonferenser. Detta är anmärkningsvärt då handeln i sig inte utgör en risk för smitta. Vi vill därför än en gång understryka att uttalanden från regeringen och utsedda myndigheter, får enorm påverkan på individers beteenden.

Handeln vill vara med och ta ansvar i denna ovissa och allvarliga situation. Mot bakgrund av detta har vi presenterat en *Riktlinje* med förslag på åtgärder som bör implementeras i verksamheterna. Riktlinjen är en översättning av de krav som framgår från de nationella allmänna råden som riktar sig mot handeln. Exempel på åtgärder är att markera ut avstånd, möblera om, informera kunderna och tillämpa slussning om detta krävs för att undvika trängsel. Svensk Handel delar därför promemorians analys om att det går att vidta många och effektiva åtgärder, som inte direkt innebär en begränsning i näringen, genom åtgärder så som förändrade kundflöden och tydlig information. Det är därför viktigt att verksamheter som tar aktivt ansvar och vidtar åtgärder uppmuntras vid eventuellt kommande tillsynsprocesser.

Allmänna förutsättningar för begränsningar – 7 §

Promemorian pekar ut *nödvändighet* som en förutsättning för en begränsning i näringsfriheten och rörelsefriheten i 7 §. Nödvändighetskravet innebär enligt juridisk doktrin att det måste finnas ett angeläget behov av att inskränka rättigheten. I förevarande fall innebär det att inskränkningen måste *tillgodose det legitima ändamålet att minska smittspridningen*. Mot bakgrund av detta krav konstaterar Svensk Handel att det krävs en överhängande risk att smittspridningen inte minskas om begränsningarna uteblir. Svensk Handel anser också att nödvändighetskravet bör innebära att begränsningar enligt 7 § inte vidtas förrän andra mindre inskränkande åtgärder konstaterats verkningslösa och otillräckliga.

Annars riskerar begräsningarna att bli allt för långtgående. Vidare ställer Svensk Handel oss positiva till promemorians konstaterande att besluten om begräsningar även bör beakta förutsättningarna för verksamheter att vidta åtgärder för att förhindra smittspridningen. Inom handeln finns ett utbrett engagemang för att möjliggöra att avstånd upprätthålls och att trängsel inte uppstår. Sedan våren 2020 har handeln arbetat med långsiktiga åtgärder för att bidra till säkra och trygga miljöer under pandemin. Dialog med branschen om lämpliga åtgärder bör därför hållas löpande av såväl regering som berörda myndigheter.

Synpunkter för handeln – 10 §

Handelsplatser är identifierade som en av de platser som regeringen och dess utsedda myndighet kommer kunna begränsa enligt Covid-19 lagen. Svensk Handel förstår att handelsplatser kan behöva omfattas av det tillfälliga regelverket men vill återigen understryka att det viktigaste, vilket också framgår av promemorian, är att lagen tillämpas på ett förutsägbart sätt och utgår ifrån riskerna med trängsel.

Svensk Handel vill därför uttrycka sin oro när det av promemorian framgår att: *visserligen uppehåller sig människor normalt sett inte i en viss butik under särskilt lång tid. Handelsplatser får trots detta betraktas som en så pass riskfylld miljö att de bör omfattas av lagen.* Mot bakgrund av tidigare konstaterande i promemorian om att *smittskyddsåtgärder ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet och inte vara mer långtgående än vad som är försvarligt ur smittskyddssynpunkt* anser Svensk Handel det anmärkningsvärt att detta lämnas utan vidare förklaring. Svensk Handel efterfrågar en djupgående analys om var de riskfyllda momenten utifrån smittspridningssynpunkter har konstaterats inom handeln för att ett sådant uttalande ska anses befogat. Svensk Handel är av uppfattningen att läsaren av promemorian har rätt till en tydligare förklaring till varför handelsplatser trots allt betraktas som en riskfylld miljö.

Den föreslagna definitionen av handelsplatser är inget Svensk Handel har någon invändning gentemot. Däremot efterfrågar vi ett förtydligande att med livsmedelsbutik avses livsmedelslokal enligt gällande livsmedelslagstiftning i vilken handel med livsmedel bedrivs.

Av 10 § framgår att regeringen eller utsedd myndighet får meddela föreskrifter om:

1. begränsning av antalet besökare,
2. begränsning av öppettider, eller
3. andra åtgärder för att förhindra smittspridning.

Att *begränsa antalet besökare* kan vara en lämplig åtgärd ur smittskyddssynpunkt. I den riktlinje Svensk Handel tagit fram rekommenderas handlare kartlägga hur många besökare en butik kan ha utan att det uppstår trängsel. Därefter måste ytterligare åtgärder vidtas så som tillämpning av slussning. Svensk Handel vill dock understryka vikten av att åtgärder som kräver att butikerna *begränsar antalet besökare* måste anpassas utifrån varje enskild verksamhets förutsättningar. I vissa butiksmiljöer finns det möjlighet att bygga och möblera om medan det i andra butiker saknas dessa möjligheter. Att presentera en generell siffra kommer mot bakgrund av detta inte vara en effektiv och träffsäker åtgärd.

Den andra begränsningen gäller *öppettiderna*. Handeln har under den pågående pandemin arbetat med möjligheten att både begränsa och utvidga öppettiderna. Idag finns det utmaningar i de avtal och regelverk som styr hyresmarknaderna. Handlaren kan inte på eget initiativ besluta om huruvida öppettiderna ska begränsas. I de allra flesta fall krävs det att handlaren samråder och kommer överens om en ändring med fastighetsägaren. I de fall handlaren begränsar öppettiderna, utan dialog med fastighetsägaren, riskeras vite, förverkande eller förlängningsvägran från hyresvärden. Det är därför viktigt att problem av praktisk karaktär är undanröjda om krav på begränsade öppettider genom föreskrifter från regeringen eller utsedd myndighet införs.

I sammanhanget behöver också nämnas det faktum att en inskränkning av öppettider, exempelvis att begränsa öppettiderna, kan resultera i att mer trängsel uppstår. I dessa fall riskerar åtgärden att få direkt motsatt syfte till lagens ursprungliga.

Den tredje punkten som regeringen och utsedd myndighet kan meddela föreskrifter om är andra åtgärder för att förhindra smittspridning. Av promemorian är det inte tydligt vad som exakt avses med *andra åtgärder* och vad detta kan innebära. Svensk Handel anser att utsedd myndighet bör presentera en vägledning kring vad *andra åtgärder* kan och bör innebära så att handelsplatser kan stöttas i det förebyggande arbetet. Det framgår dock att de åtgärder och krav som Covid-19 lagen kan innebära är av differentierande grad, från nedstängning av verksamheter till krav på att tillhandahålla handsprit. Även i förevarande fall vill Svensk Handel understryka vikten av att de föreslagna åtgärderna anpassas

utifrån rådande situation. Det är inte lämpligt att samtliga handlare i Sverige vidtar samma åtgärder, det skulle vara både oproportionerligt och ineffektivt.

Av andra stycket framgår att regeringen får meddela föreskrifter om att handelsplatser ska hållas stängda. Enligt Svensk Handel innebär detta en stor inskränkning i grundläggande fri och rättigheter, både i egendomsskyddet och näringsfriheten. Att besluta om att stänga handelsplatser är med andra ord en långtgående inskränkning som endast bör användas i de fall då alla andra möjliga åtgärder är uttömda.

I promemorian framgår det att det *inte kan uteslutas att det epidemiologiska läget tidvis kan komma att vara så allvarligt att det skulle vara en proportionerlig åtgärd att för viss tid hålla alla handelsplatser, med undantag för livsmedelsbutiker och apotek, stängda*. Svensk Handel vill återigen understryka allvaret i en sådan inskränkning. Svensk Handel vill framhålla av att en sådan inskränkning, inte under några omständigheter, får tillämpas för att få normerande effekter på individens beteende. Då åtgärden innebär den allvarligaste av inskränkningar i näringsfriheten, då det i praktiken innebär ett näringsförbud, krävs det att åtgärden beslutas om för att det är absolut nödvändigt ur smittskyddssynpunkt. Det bör med andra ord föreligga ett krav att beslutsfattarna bevisar att åtgärden är nödvändig för att minska smittspridningen.

Svensk Handel står bakom de konstateranden som framgår av promemorian om att Sverige omöjligt kan veta hur pandemin utvecklas och vilka åtgärder som kommer krävas framöver. Svensk Handel vill dock påpeka att det hittills inte, under något tillfälle, kan ha ansetts motiverat att behandla samtliga regioner i Sverige på samma sätt, då smittspridningen inte varit lika allvarlig och utbredd på olika geografiska platser under samma tidpunkt. Att det därför under en viss tid, kan anses vara en proportionerlig åtgärd att hålla alla handelsplatser stängda, ställer Svensk Handel sig tveksam till. Regeringen bör snarare i första hand stänga ner handelsplatser regionalt, i händelse av en så pass allvarlig situation. Även i den situation då majoriteten av regionerna har en utbredd smittspridning, bör inte de regioner som inte har en omfattande smittspridning drabbas av nedstängningar. Eftersom åtgärden är en långtgående inskränkning i grundläggande rättigheter kan det legala verktyget aldrig tillåtas användas som normerande.

Av 5 § framgår att handeln ska vidta lämpliga åtgärder. För att effektivt hantera smittspridningen i samhället krävs en dialog mellan berörda myndigheter, regering och branscher. Svensk Handel har sedan våren 2020 arbetat med riktlinjer för att stötta handelsplatser i att vidta lämpliga åtgärder för att minska trängsel och möjliggöra att avstånd kan hållas. För att göra dessa riktlinjer ännu mer effektiva borde riktlinjerna i sin helhet stämmas av mot myndigheterna. För det enskilda företaget, särskilt för SME, är det svårt att på egen hand översätta de nationella allmänna råden och den kommande tillfälliga Covid-19 lagen till ett praktiskt agerande. Eftersom brister i implementering av åtgärder, i och med ikraftträdandet av Covid-19 lagen, riskerar att förenas med vite och andra förelägganden är det av högsta vikt att vägledning görs lättillgänglig.

Det kan inte nog understrykas att vilka åtgärder som är lämpliga måste anpassas i varje enskilt fall. Avgörande faktorer till huruvida trängsel kan undvikas och avstånd kan hållas beror exempelvis på butikens storlek, vilka produkter som säljs, öppettider, geografiskt läge, möblering och kundkrets.

Slutligen vill Svensk Handel även framhålla att åtgärder som presenteras i promemorian till Covid-19 lagen riskerar att driva handeln från stadskärnor, köpcentrum och gallerior och istället påskynda den digitala transformationen. Detta kan leda till ett ökat tryck på pakettleverantörer och ombud och riskera att trängselproblematik istället uppkommer på dessa platser.

Geografisk inskränkning- 15 §

Svensk Handel välkomnar denna skrivning och understryker att inskränkningar både i tid och i plats bör vara så avgränsade som möjligt för att begränsningen inte ska bli mer inskränkande än *nödvändigt*.

Underställning riksdagen- 16 §

Att beslut om förbud eller nedstängning ska underställas riksdagens beslut inom en månad är enligt Svensk Handel en viktig princip. Svensk Handel vill dock understryka att en månad förefaller vara en lång tid i sammanhanget då det rör sig om åtgärder som snabbt behöver komma på plats. Svensk Handel föreslår att ordalydelsen istället borde vara att besluten om förbud eller nedstängningar ska underställas riksdagen skyndsamt och högst inom en månad.

Svensk Handel anser dock att även beslut enligt 10 § första stycket bör föranledas av ett sådant beslut om inskränkningen är omfattande. Av 10 § första stycket framgår att regeringen och den

myndighet som regeringen bestämmer har möjlighet att besluta om krav även om *andra åtgärder för att förhindra smittspridningen*. Enligt Svensk Handel kan dessa få minst lika betungande konsekvenser för handeln som en nedstängning. Det är därför viktigt för rättssäkerheten att även sådana beslut har de folkvaldas stöd och behandlas i riksdagen innan de träder ikraft. Eftersom myndighetsföreskrifter inte underställs riksdagens beslut bör beslut om allvarliga inskränkningar inte få meddelas genom myndighetsföreskrifter. Allvarliga inskränkningar bör endast få beslutas av regeringen så att de således också kan prövas och godkännas av riksdagen.

Beslut om begränsningar i enskilda fall – 17 §

Svensk Handel anser att möjligheten till inskränkningar i enskilda fall kan vara motiverad, förutsatt att kraven i 7§ är uppfyllda. Det ska med andra ord finnas en nödvändighet i inskränkningen och den får inte vara mer långtgående än vad smittspridningen kräver. För att detta ska ske på ett rättssäkert sätt föreslår Svensk Handel att länsstyrelserna ska samråda med smittskyddsläkare innan en sådan begränsning beslutas om. Svensk Handels uppfattning är att det annars förekommer en risk att bedömningarna blir godtyckliga och att smittskyddsläkarna som faktiskt besitter den medicinska kompetensen inte involveras i besluten i tillräckligt hög utsträckning. Beslut om inskränkningar måste i sin helhet ske på vetenskapliga och välavvägda grunder, precis som det konstateras i promemorian: *smittskyddsåtgärder ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet och inte vara mer långtgående än vad som är försvarligt ur smittskyddssynpunkt.*

Tillsyn och efterlevnad – 18–25 §§

För en hög grad av efterlevnad krävs en effektiv och rättvis tillsyn. Svensk Handel har inga större invändningar mot de regler som presenteras gällande tillsyn och befogenheter. Svensk Handel vill dock framhålla vikten av dialog med berörda parter från länsstyrelserna. I samband med ett tillsynsärende är det alltid viktigt att myndigheten är tydliga i vilken typ av dokumentation de behöver för att *undvika* att behöva besluta om föreläggande.

Ett föreläggande bör också rimligtvis i första ledet innebära att verksamheten får en möjlighet att vidta de åtgärder som krävs för att minska trängsel och möjliggöra att avstånd kan hållas. Först efter konstaterat misslyckad rättelse är det rimligt att besluta om andra förelägganden.

Det är inte heller rimligt att förelägganden omedelbart förenas med vite. Vid bedömningen huruvida vite bör utgå, bör länsstyrelserna beakta huruvida verksamheten har hanterat sitt ansvar uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet, utifrån rådande pandemi och de krav som fastlås i den tillfälliga lagen. Eftersom, såväl beslutsfattare som verksamheter, aldrig tidigare har hanterat sina organisationer under en rådande pandemi, och ingen av parterna har de faktiska vetenskapliga svaren på exakt vilka åtgärder som är lämpliga att vidta i den enskilda situationen, är det viktigt att föreläggandet enbart förenas med vite i undantagsfall.

Inskränkningar kräver effektiv och omedelbar ersättning

Överväganden för att minska smittspridning bör göras av medicinsk och epidemiologisk expertis i samråd med beslutsfattare. Däremot vilar det ett tungt ansvar på regering och riksdag att skapa förutsättningar för det näringsliv och samhälle Svensk Handel önskar ha efter pandemin.

Pressen på handelsbranschen såhär i den tionde pandemimånaden är hård. Eftersom det konstateras i förslaget att det kommer få stora fortsatta negativa ekonomiska konsekvenser bör det tydligt redovisas *stora betydande positiva effekter på smittspridningen*, för att åtgärden ska anses motiverad och proportionerlig. Svensk Handel är dock av uppfattningen att det utöver de stora betydande positiva effekterna på smittspridningen också måste presenteras ekonomisk kompensation. Det krävs därför ordentliga konsekvensbeskrivning av de restriktioner och åtgärder som föreslås och vidtas för näringslivet. Regering och riksdag måste direkt möta upp med stödåtgärder så att drabbade verksamheter får omedelbar ersättning. Med andra ord krävs det att en ersättningsmodell finns på plats *innan* en inskränkning med stöd av Covid-19 lagen kan träda ikraft.

Att skapa restriktioner som lyfter bort hela underlaget för näringen utan att kompensera för detta bortfall kommer att leda till omfattande konkurser och i förlängningen en massarbetslöshet. Med restriktioner som medför i det närmaste näringsförbud eller ett faktiskt näringsförbud måste också stödåtgärder av motvikt följa. Alla åtgärder behöver förhålla sig till företagets möjligheter till överlevnad och återhämtning.

Svensk Handel blir därför oroade och allvarligt bekymrade av den nonchalanta tonen i promemorian gällande ersättning. Enligt prop. 2019/20:155 s.14 f. är regeringen förbunden att överväga olika kompensatoriska ekonomiska åtgärder med anledningar av

eventuella föreskrifter om åtgärder som skulle tas fram. Att promemorian konstaterar följande, mot bakgrund av detta åtagande, är enligt Svensk Handel anmärkningsvärt:

Frågan om ekonomisk ersättning med anledning av förordningar som meddelas med stöd av den föreslagna lagen bör övervägas inom ramen för det arbete som löpande bedrivs för att lindra de ekonomiska verkningarna av covid-19 för företag, löntagare och andra aktörer i Sverige.

Det löpande arbetet som bedrivs för att lindra de ekonomiska verkningarna av covid-19 har varit långt ifrån tillräckliga. De presenterade ersättningssystemen har varit ineffektiva och företag som faktiskt behövt stöden har avstått att ansöka om dem på grund av omständliga processer. Svensk Handel noterar att det saknas bestämmelser om kompensation till drabbade företag vid eventuella inskränkningar med stöd i den föreslagna lagen. Enligt Svensk Handel är detta en allvarlig brist och en ersättningsskyldighet måste fastslås i lagtext. Eftersom covid-19 lagen inte träder ikraft förrän 15 mars har regeringen och dess samarbetspartier god tid att förbereda mer effektiva stödsystem till berörda företag. Svensk Handel är gärna med och bidrar med expertis om hur dessa stöd kan utformas på ett effektivt och rättvist sätt. Nedan följer några av de förslag Svensk Handel önskar se för att kompensera för en eventuell nedstängning eller inskränkning:

1. Det ska tydligt framgå av lagtexten att om staten stänger ner så ska staten ersätta drabbade företag.
2. Företag som drabbas av nedstängning ska fullt ut kompenseras för deras fasta kostnader. Bland annat för personal och lokalkostnader under hela nedstängningsperioden.
3. Ersättningen ska utgå omedelbart, vilket innebär att regeringen måste ha ersättningsmodeller klara innan inskränkningen träder ikraft.
4. I de fall handläggning krävs måste ansökningsprocessen gå skyndsamt.

Slutligen kan också konstateras utmaningen för de företag som, i händelse av en totalnedstängning, tvingas hålla öppet. Dessa verksamheter, så som apotek och livsmedelsföretag, kan utsättas för stora utmaningar med både trängsel, tomma butiker och risker för anställda. Även dessa delar av handeln kommer i händelse av en sådan situation behöva kompensation, trots att de behöver hålla öppet. Om rörelsefriheten kraftigt kommer att inskränkas i samhället

kan det få förödande konsekvenser för företag som tvingas hålla öppet trots att det inte finns några kunder i rörelse. Covid-19 lagen skulle därför riskera att få konsekvenser som får stora negativa effekter på konkurrensen. Butiker som tvingas hålla öppet under en viss tid då övriga samhället i princip är stängt, kan behöva få kompensation för detta, med anledning av behov av ytterligare säkerhetsåtgärder för såväl personal som besökare.

Svensk Handels riktlinje för att minska smittspridningen av Covid-19 och kampanjen Välkommen in – Din handling gör skillnad

Som en del av det gemensamma arbetet för att minska smittspridningen i samhället presenterade Svensk Handel under våren 2020 en riktlinje som klargör lämpliga åtgärder som handlare bör vidta. Syftet med arbetet är att skapa en trygg handel för såväl anställda som kunder och bidra till minskad smittspridning samt presentera en rad lämpliga åtgärder som bör implementeras ute i verksamheterna. För att åstadkomma, säkerställa och förhindra smittspridning av covid-19 krävs åtgärder och förändrat beteende både hos handelsföretagen och den enskilde individen. Handeln har mot bakgrund av vår samhällsviktiga roll konstaterat att vi behöver vidta åtgärder i såväl butiksmiljö som på verksamhetsnivå, för att efterleva de föreskrifter och allmänna råd som presenterats av Folkhälsomyndigheten. I riktlinjen klargörs därför bland annat hur handelsföretagen ska vidta åtgärder om avstånd, informationslämnande, möblering, personalinformation, sanering, stängning av omklädningsrum (då rekommenderas längre returrätt) och slussningsrutiner.

För att underlätta för den enskilde att ta sitt ansvar i butiksmiljön har Svensk Handel också presenterat kampanjen *Välkommen in! Din handling gör skillnad*. Detta initiativ tydliggör hur handeln arbetar för att ta ansvar för en minskad smittspridning. Som en del av projektet har skyltmaterial, avståndsmarkeringar, en informationsfilm och tryckt information till personal och till den fysiska butiksmiljön tagits fram. Informationskampanjen har till stor del genomförts tillsammans med Handelsanställdas Förbund. Kampanjen sker löpande för att påminna allmänheten, besökare och personal om att pandemin fortfarande pågår och att vi behöver fortsätta hålla avstånd, tvätta händerna och inte vistas i butiksmiljöer vid symptom. Under hösten har ytterligare material och vägledning presenterats specifikt för att stötta upp i arbetet med åtgärder kring paketutlämning och vid julhandeln.

Svensk Handel är fortsatt redo att medverka och samverka vid framtagandet av eventuella ytterligare åtgärder som syftar till att begränsa smittspridningen med anledning av covid-19. Svensk Handel värdesätter samverkan i samband med den allvarliga situationen och bistår gärna regeringen och Folkhälsomyndigheten med vår expertis från handeln. För att undvika ineffektiva och långtgående begränsningar i handeln, i de fall då andra effektiva lösningar och åtgärder finns att tillgå, vill vi understryka att vi uppskattar den goda dialog vi har med regeringen och myndigheten.

Detta yttrande har beslutats av avdelningschef Näringspolitik Mats Hedenström. Föredragande har varit jurist Sofia Stigmar. I den slutliga handläggningen har också näringspolitiska experterna Henrik Ekelund, Marie Enhörning och Stefan Kvarfordt deltagit.

SVENSK HANDEL

Mats Hedenström
Näringspolitisk chef

Sofia Stigmar
Jurist